

Estudi sobre la incorporació de la perspectiva de gènere al Grau de Criminologia de la Universitat de Girona

Resum dels resultats i de les conclusions, curs 2017-2018

INTRODUCCIÓ

Aquest document és un resum del **Diagnòstic sobre la introducció de la perspectiva de gènere al Grau de Criminologia de la Universitat de Girona en la seva edició 2017-2018**. Recull eixos d'anàlisi proposats en altres informes universitaris i per part de la Xarxa Vives de coordinació interuniversitària.

Tenir perspectiva de gènere vol dir **considerar que les necessitats i expectatives de dones i homes són igualment valuoses** en qualsevol àmbit i **analitzar les raons per les quals aquesta equitat és normalment absent**. El biaix de gènere forma part de totes les disciplines de coneixement, **i la criminologia no n'és una excepció**.

ELEMENTS DETERMINANTS I DE CONTEXT

La incorporació de la perspectiva de gènere a la docència universitària és un procés tècnic i una aposta substantiva: requereix del coneixement i eines per a saber-ho dur a terme però sobretot de la voluntat per fer-ho. Per a que aquesta voluntat existeixi cal identificar l'existència del biaix de gènere en la forma tradicional d'ensenyar a la universitat i l'existència de dinàmiques androcèntriques, de desigualtat i exclusió. També cal un marc formal que reconegui el problema i incentivi el canvi de les inèrcies assentades en l'activitat docent.

A la planificació del Grau de Criminologia existeix un **compromís declaratiu vers la igualtat** de gènere però **no s'exposa cap qüestió sobre l'aplicació de la perspectiva de gènere** en l'àmbit criminològic. Alhora, recull la decisió de **no desdoblant el llenguatge**, fet que situa el grau per darrera del compromís interuniversitari català per l'ús d'un llenguatge inclusiu i no sexista.

D'altra banda, l'any 2008 es duu a terme el Pla d'Igualtat el qual inclou la previsió d'activitats de suport al personal docent per introduir la perspectiva de gènere, un **suport que no ha arribat a existir**. El buit en la planificació de la promoció de la igualtat és un fet que dificulta aquesta tasca. En aquest sentit, la docència identifica clarament una necessitat de major compromís institucional general amb la incorporació de la perspectiva de gènere, tot i que es mostra més dividida en la disposició de recursos i eines pròpies per incorporar-la. En conclusió, **els recursos i el marc institucional d'igualtat és insuficient**.

- Compromís declarat a la planificació del Grau però sense concreció
- Possibilitat de desenvolupar una ciència amb perspectiva de gènere amb algunes resistències per part del conjunt del professorat i sense resistències de la coordinació del grau
- Manca de compromís institucional: recursos i marc universitari insuficients

CONTINGUTS DE GÈNERE AL GRAU

L'element més evident de la introducció de la perspectiva de gènere a l'activitat docent és la introducció de continguts en gènere. Suposa incloure programes o apartats específics sobre la desigualtat de gènere en un àmbit concret, però també visualitzar les dones que, en el present o el passat, són actores importants en relació a cada temàtica. Ara bé, més enllà de donar un tractament sectorial a la qüestió del gènere, el repte és transversalitzar aquesta mirada: introduir en el conjunt dels continguts propis de l'assignatura fets, protagonistes, preguntes relatives al gènere.

Pel que fa a les assignatures de Criminologia, del total de 78 n'hi ha **dues específiques de gènere**. Alhora, hi ha un total de **9 assignatures directament sensibles al gènere i 7 assignatures potencialment sensibles**, la majoria de les quals són **optatives**.

La meitat del professorat enquestat considera que **la desigualtat per raó de sexe o gènere és un factor que es té suficientment en compte al Grau**, tot i que quasi el **40% restant creu que es té poc o gens**. Cal destacar que **per iniciativa pròpia, alguns docents realitzen sessions** informals de formació, cicles de debat o seminaris d'investigació on **l'objecte d'estudi és el gènere** (per exemple, tallers en gènere i presons, jornades feministes amb taules rodones sobre mesures penals alternatives per a les dones, etc.).

- Existència de dues assignatures en gènere (optatives)
- Oferta de pràctiques curriculars per treballar sobre gènere i existència de TFGs amb gènere o dones com a objecte d'estudi
- Alguna activitat de recerca en gènere però sense grups o projectes específics

Una important font d'aprenentatge i d'adaptació al món professional per als i les estudiants universitàries és l'experiència que ofereixen les pràctiques professionals. En aquest sentit, el Grau té una oferta de **3 places per entitats i empreses que treballen qüestions de gènere**. D'altra banda, els Treballs de Final de Grau són una oportunitat per incorporar continguts de gènere d'una forma integral i vinculada a la recerca. Per això representen una mesura per captar el grau de sensibilització i interès dels i les estudiants així com la valoració i atenció atorgada al llarg de l'activitat acadèmica. **12 d'un total de 55 TFGs tenen com a objecte d'estudi el gènere o les dones**.

Tot i l'existència d'una recerca doctoral en aquest àmbit i de dues persones que realitzen recerca post doctoral en aquest àmbit, no existeix cap iniciativa organitzada de recerca en gènere.

REFERENTS FEMENINS D'EXPERTESA

La visualització de les dones com a referents de coneixement és un aspecte clau de la introducció de la perspectiva de gènere en la docència. La historiografia feminista ha mostrat des dels anys vuitanta que existeix una omisió sistemàtica de les dones com a protagonistes dels fets rellevants per a la història de les nostres societats, inclosos els relatius a la creació, el pensament i la investigació. A la universitat, és important conèixer l'existència de professores i la posició d'autoritat que ocupen, així com la citació d'autores en la literatura utilitzada.

Hi ha una **baixa presència de dones a la docència del Grau: les dones representen el 36% del professorat total**, pel que els homes gairebé doblen la seva presència protagonitzant la impartició de coneixement. Si bé és cert que les posicions de major autoritat acadèmica estan ocupades pels homes, **no es produeix una lògica de segregació vertical consistent** en la resta de posicions. Pel que fa a les assignatures, les professores realitzen proporcionalment més assignatures obligatòries.

Hi ha una **baixa presència de referències de dones a les bibliografies**, fet que la majoria del

professorat analitza com a problemàtic. Alhora, un gruix important d'assignatures **no fan servir de manera sistemàtica el nom sencer a les referències**, cosa que pot invisibilitzar els referents

Per últim, s'han detectat **casos d'assetjament sexual**. Tot i tractar-se de testimonis puntuals, el fet que hagin emergit a l'enquesta pot indicar que existeixen unes relacions d'autoritat i poder hostils per a les dones o persones LGTBI.

femenins per la dinàmica o inèrcia social a atorgar les autorïes a figures masculines.

- Baixa presència de dones a la docència. Les posicions de màxima autoritat acadèmica (càtedres) les ocupen homes
- No es produeix una segregació vertical clara i les dones realitzen més assignatures obligatòries que els homes
- Baixa presència de referències femenines a les bibliografies i poc ús de noms sencers
- Possible existència de casos d'assetjament que indiquen lògiques de poder

BIAIX DE GÈNERE EN LES HABILITATS I COMPETÈNCIES

Les competències a adquirir en un grau van més enllà de l'assoliment de determinats coneixements, inclouen la capacitat de comprensió i les habilitats que s'han de dominar. Formen part de la norma sobre el que és valuós en la formació superior, connectant l'activitat de dins la universitat amb els requeriments de la professió i en general de la societat respecte l'àmbit d'especialització de cada estudi.

No existeix definida, ni a la UdG ni pel grau de Criminologia, cap competència en gènere. Ara bé, tant les **competències considerades "femenines" (interpersonals) com les "masculines" (instrumentals) són considerades similarmet importants** i valuoses per part del professorat del Grau. Tanmateix, aquest estudi no permet dirimir si a la pràctica es produeix aquest equilibri en la prioritació de les competències.

- No s'ha definit una competència en gènere
- Les competències instrumentals i les competències interpersonals són valorades de forma similar pel professorat

DINÀMIQUES DE GÈNERE EN LA INTERACCIÓ PROFESSORAT I ESTUDIANTS

Tot i ser difícils de registrar i d'observar, les dinàmiques establertes resulten cabdals per al desenvolupament d'una activitat docent amb perspectiva de gènere. La interacció entre professorat i l'alumnat, regulada a través d'una metodologia docent o bé si es produeix a un nivell més informal, és determinant en l'aprenentatge. La insuficient identificació de les desigualtats de gènere que s'estan produint a l'aula, o la seva reproducció a través de la relació amb l'alumnat és un risc al qual cal fer esment.

Un terç del professorat enquestat creu que es modifiquen força o molt les metodologies i sistemes de treball per corregir les inèrcies de la desigualtat i, en primera persona, creuen que ho fan el 42% Alhora, es percep de forma àmplia -i a través de diversos mètodes de recollida d'informació- la **manca de recursos i eines per fer aquests canvis**. La percepció del professorat sobre la interacció de gènere dels i les estudiants també proporciona informació sobre el nivell de sensibilització i consciència respecte les desigualtats existents, així com de la voluntat i esforços per erradicar-la per part

de l'equip docent. En aquest sentit, **el 58% del professorat percep que hi ha dinàmiques de desigualtat a l'aula.**

Per últim, les enquestes ens mostren que s'ha tingut coneixement d'almenys un cas d'assetjament per raó de sexe, així com també un cas de comentaris despectius per part dels alumnes al professorat per aquests motius. Però **no es fa esment dels recursos disponibles de prevenció i actuació front aquestes situacions de violència i assetjament, en particular, del Protocol de la UdG.**

- Poc professorat modifica les metodologies i sistemes de treball per corregir les inèrcies de gènere a l'aula
- Manca de recursos i eines per a fer aquests canvis
- S'identifica l'existència de dinàmiques de desigualtat a les aules del Grau
- Es desconeix el protocol d'abordatge d'assetjament sexual, per sexe i gènere i per tant el professorat no disposa d'eines per a afrontar aquestes situacions

INDICADORS DE SÍNTESI

S'ha proposat una **bateria d'indicadors** que recullen els **principals aspectes sobre la perspectiva de gènere a la docència directament mesurables** i comparables amb altres Universitats.

	Indicador	Valor	Avaluació
1	Existència d'assignatures en gènere al Grau	3%	Millorable
2	Existència d'assignatures sensibles al gènere	12%	Millorable
3	Institucions que treballen en gènere a les pràctiques ofertes	9%	Millorable
4	Treballs de Final de Grau en gènere o sensibles al gènere	17%	Satisfactori
5	Grups de recerca específics o que inclouen temàtiques de gènere	0	Insuficient
6	Professorat per sexe	36%	Insuficient
7	Figura professional per sexe I (% catedràtiques sobre el total)	0%	Millorable
	Figura professional per sexe II (% professores estables sobre el total)	38%	
8	Referències bibliogràfiques a homes i dones a la bibliografia	27%	Insuficient
9	Tipus de referència (inclouen el nom complert)	62%	Millorable
10	Existència de competències en gènere (sí/no)	No	Insuficient